

ELINTARVIKETILANNE.

=====

Puhe radiossa 4/9 - 1939.

=====

Viime päivinä on vähittäiskauppojen tiskien edessä alkanut esiintyä jonoja. Yleisön on vallannut ostokiihko ja tavaroita ostetaan varastoon, minkä ke-
retään. Suurimman kysynnän alaisena on ollut varsin-
kin sokeri, mutta myöskin kahvi, suola, saippua ja
jopa kuiva leipäkin ovat olleet haluttuja. Kauppiai-
den varastot eivät ole kestäneet tätä rynnistystä,
koska niitä ei ole voitu samassa tahdissa täydentää.
Ei esim. sokeria ole voitu saada tehtaasta lähete-
tyksi semmoisia määriä kuin yhtäkkiä on alettu vaa-
tia. Osoituksena siitä mitenkä voimakkaana tämä osto-
kiihko on esiintynyt, voin mainita, että esim. hel-
sinkiläisen Osuusliike Elannon sekatavaroiden myynti
on viime päivinä noin nelinkertaisesti ylittänyt ta-
vallista päivämyyntiä vastaavan määrän.

Tämä osoittaa, että väestö on levoton tava-
rain vastaiseen saantiin nähden. Se muistaa olot maa-
ilmansodan ajoilta, jolloin pitkät ajat jouduttiin ole-

maan ilman tärkeimpiä elintarpeita, puhumattakaan muista tarvikkeista. Se luulee voivansa pelastautua samanlaisesta tilanteesta keräämällä perheisiin ajoissa käteisvarastoja. Edellyttäen ilman muuta, että joudutaan samanlaiseen tilanteeseen kuin vv. 1917 - 18. Tietenkin on otettava huomioon, että sodan vaikutukset tulevat tuntumaan puolueettomissakin maissa ja aiheuttamaan niille melkoisia vaikeuksia. Saamme alusta alkaen tottua siihen, että monenlaiset rajoitukset tulevat kohtaamaan yksityisten kansalaisten elämää. Kun kauppatiet joko sulkeutuvat taikka tulevat ainakin vaikeammiksi liikennöidä tulee siitä maamme vienti ja osittain tuontikin kärsimään. Mutta sittenkin on väärin rinnastaa oloja niihin, jotka vallitsivat maailmansodan loppuvuosina.

Minkälainen on sitten nykyisin elintarvikkeiden ja muiden välttämättömien tarvikkeiden varastotilanne. Tämä on jokaisen tärkeätä tietää, jotta ei vedettäisi väärää johtopäätöksiä ja häiritä asiain säännöllistä menoa. Varastoista on jatkuvasti kerätty tilastoa ja tuoreimmat tiedot ovat ainoastaan muutaman päivän vanhoja. Tietenkään näihin tietoihin eivät voi sisältyä kaikki pienet varastot, mutta suurin piirtein ne kuvastavat maamme valmiutta kestämään mahdollisia tuontivaikeuksia. Kun ylimalkainen vakuuttelu tavarain riittävydestä ei voine saada ketään vakuutetuksi on syytä mainita minkälainen asema tärkeimpiin tavararyhmiin nähden on.

Pysyäkseeni aluksi elintarpeissa, jotka jokaiselle kansalaiselle ovat tärkeimmät, on syytä aluksi mainita se kaikkein tuntema tosiasia, että meillä erinäisillä tuotannon aloilla on tätä nykyä ylituotantoa. Tämöisiin aloihin kuuluu varsinkin maitotalous ja sen tuotteet - voi ja juusto. Lisäksi munat ja liha - ennen kaikkea sianliha - sekä kalat. Kaikkia näitä tuotteita

on maassa jo kauan ollut yli oman tarpeen ja niitä on senvuoksi voitu viedä maasta huomattavia määriä. Vieläpä on tätä vientiä ylläpidetty ja kiihoitettu maksamalla kaikista näistä tavaralaaduista vientipalkkiota, jotta ne ylimalkaan olisivat voineet saada tilaa ulkomaisilla markkinoilla. Näistä tuotteista ei niin-
ollen tule olemaan minkäänlaista puutetta. Tärkeimmän ryhmän elintarpeista muodostaa kuitenkin leipävilja, kuten ruis, vehnä ja ohra. Niiden suhteen on maamme elintarvetuotannossa maailmansodan jälkeen tapahtunut miltei suurin muutos. Sensijaan, että v. 1914 ja sen jälkeisinä vuosina voitiin omassa maassa tuottaa vain vähäinen määrä ruista, noin 1/3 maan kulutuksesta, eikä juuri lainkaan vehnää, olemme vähitellen päässeet siihen asemaan; että maamme on leipäviljaan nähden omavaraisasemassa. Tukeakseni tätä muutamilla numerotiedoilla mainitsen, että rukiin sato, joka jo on melkein kokonaan korjattu ja on erinomaisen hyvää laadultaan, arvioidaan 325 milj. kiloksi eli jotenkin yhtä suureksi kuinedellisenä vuonna. Tämä merkitsee sitä, että omavaraisuus siinä on jotenkin 100 prosentinen.

Vehnäsadon suuruus arvioidaan 236 milj.kiloksi. Myöskin tämä sato on laadultaan erinomaista ja jos se onnistutaan vielä hyvin korjaamaan, tullaan ilmeisesti ylittämään edellisen vuoden suuri sato. Kuten muistetaan oli maataloustuottajilla viime syksyn ja talven aikana vaikeuksia vehäsatonsa sijoittamisessa.

Sato on kuitenkin maanviljelijäin hallussa, eikä siis ole välittömästi käytettävissä. Mutta melkoisia määriä vanhaa satoa on sekä kauppamylllyillä että valtion viljavarastolla. Kauppamylllyjen ruisvarastojen ilmoitetaan elokuun alussa olleen 3.730.000 kg eli 30 % suuremmat kuin vastaavana aikana edellisenä vuonna. Myl-

lyjen vehnän varastot olivat samaan aikaan 14,5 milj. kiloa, ollen sekin enemmän kuin 30 % suurempi kuin vastaava luku edellisenä vuotena. Sen lisäksi valtion viljavarastolla on tätänykyä ruista ja vehnää sekä kotonan että ostettuna noin 20 milj. kiloa.

Voi näinollen todeta, että sekä rukiin että vehnän varastot ovat täysin riittävät ja että niitä on heti käytettävissä myllyissä ja valtinn viljavarastossa useamman kuukauden tarve.

Ohralla on vähäisempi merkitys edellisten viljalajien rinnalla, koska sen kulutus on verrattain vähäinen. Sitäkin pitäisi kuitenkin olla riittävästi varsinkin kun panimo-ohraa ensi kulutuskaudella tultaneen tarvitsemaan tavallista vähemmän.

Peruna kuuluu myöskin tärkeimpiin elintarpeisiimme. Tämän vuoden perunasato tulee kaikkien tietojen mukaan olemaan erittäin runsas ja tulee se täysin riittämään maamme tarpeen tyydyttämiseksi. Perunasadon suuruus takaa myöskin perunajauhojen riittävyden.

Mutta levottomuus ja ostohalu eivät olekaan kohdistuneet näihin tarvikkeisiin, joita me omasta maasta saamme. Yleisökin on ymmärtänyt että niistä ei tule olemaan puutetta. Levottomuus on sensijaan kohdistunut niihin jokapäiväisiin tarvikkeisiin, jotka ovat tuonnin varassa.

Näistä on kiihkeimmän kysynnän alaiseksi joutunut sokeri, sillä seurauksella, että useimpien vähittäiskauppojen myymälät ovat tästä tavarasta tyhjentyneet. Näin on käynyt siitä huolimatta, että sokerin myyntiä on koetettu huomattavasti rajoittaa.

Sokeriin nähden on levottomuus kuitenkin aiheeton, koska sitä on maassa tavallista runsaampi määrä. Suomen Sokeri Oy:n ja tukkuliikkeiden varastot nousevat nykyään 15 - 16 milj. kiloon. Kun ottaa huomioon, että

säilömistarve pääasiassa on tyydytetty vastaavat nämä varastot kahden kuukauden normaalikulutusta. Tähän on vielä lisättävä kotimaisten raaka-sokeritehtaiden tuotantokyky. Salon ja Itä-Suomen tehtaiden tuotantomäärän lasketaan tänä vuonna nousevan noin 14 - 15 milj. kiloon eli lähes yhtä suureen määrään kuin tällä hetkellä maassa olevat tuontivarastot ovat. Varastot yhdessä kotimaisen tuotannon kanssa vastaavat täten runsaasti 3 kuukauden kulutusta. Melkoinen määrä sokeria on sitäpaitsi aikanaan ostettu ulkomailta syystuontia varten ja on osaksi jo lastattukin.

Kahvia on myös melko runsaasti ostettu siinä pelossa, että se ennenpitkää loppuu. Kahvin nauttijat voivat kuitenkin olla aivan huoletta herkkunsa saantiin nähden, sillä sen varastot maassa ovat sangen suuret, noin 10 milj. kiloa, mikä vastaa lähes puolen vuoden kulutusta. Kun kahvi ei ole välttämättömyystarvike ja sitä tuotetaan maailmassa yli todellisen kysynnän, ei ole mitään aihetta pelätä, ettei sitä saataisi maahan niin pian kuin ensimmäinen häiriötila on mennyt ohitse.

Tärkeä tarvike on myöskin suola. Sitä on tukkuliikkeillä varastossa 10 milj. kg. Tulossa kuuluu olevan suuria lähetyksiä sekä Saksasta että Venäjältä, niin ettei siitäkään pitäisi tulla puutetta.

Ei kuitenkaan riitä, että ajattelemme tällä hetkellä vain ihmisten elintarpeiden tyydyttämistä. Meidän on myöskin pidettävä mielessä, että eläinkantamme on pidettävä tuotantokykyisenä. Se tarvitsee sekä rehuja että väkirehuja. Onnettomuudeksi tuli maahan pitkäaikaisen kuivuuden johdosta huono heinäsaato, mutta tätä korvaa huomattavassa määrässä verrattain tyydyttävä kaura-sato, joka arvioidaan 785 milj. kiloksi. Ulkomaisiin väkirehuihin nähden on viime aikoina ollut pyrkimys

supistaa niiden käyttöä, koska ei ole pidetty hyvin harkittuna hankkia maahan väkirehuja, joiden avulla kohotetaan maidontuotantoa ja lisätään maitotaloustuotteiden vientiä. Tästä johtuu, että väkirehuvarastot ovat verrattain pienet, nousten maissin, öljyrehujen ja leseiden yhteinen varasto noin 10 milj. kiloon. Ulkoa tuskin voidaan ajatella paljoakaan tuotavan väkirehuja, mutta kaurasadon turvin sekä entistä runsaamman palkokasvien viljelyn avulla tullevat väkirehut hyvin riittämään kohtuulliseen maidon ja sianlihan tuotantoon.

Mainitsin aikaisemmin, että kotimainen leipäviljan sato hyvin riittää vuoden kulutukseen. Seuraavan vuoden sato on suuressa määrin riippuvainen siitä, missä määrin väkilannoitteita on keväällä käytettävissä. Tärkeimpiä näistä ovat typpilannoitteet, joiden varastot syksyisin ovat tavallisesti hyvin vähäiset. Niitä on kuitenkin toiveita saada, ensisijassa Norjasta, osaksi myös Chilestä. Erinäiset liikkeet ovatkin jo tilanneet niitä huomattavia määriä. Fosfaattilannoitteita on jo tätänykyä 1/2 vuoden tarve varastossa, mutta kalilannoitteisiin nähden olemme kokonaan riippuvaisia Saksasta tuonnista.

Teollisen tuotannon säännöllinen jatkuminen edellyttää monien raaka-aineiden saantia ulkomailta. Suurin osa teollisuudestamme työskentelee vieraan raaka-aineen varassa. Muut voimme tässä suhteessa jättää syrjään, mutta on syytä mainita, että raakapuuviillaa on puuvil-latehtailla varattuna 4 kk:n tarve, jota paitsi niillä sekä tukkuliikkeillä tietysti on melkoisen suuret valmiiden kankaiden varastot.

Hyvin tärkeä on myöskin kysymys polttoaineista ja -öljyistä. Niiden suhteen on todettava, ettei meillä valitettavasti tällä hetkellä, syystuontikauden alussa, ole suuria öljyvarastoja. Bensiniä ja muita polt-

toöljyjä on noin parin kuukauden normaalista tarvetta vastaava määrä. Suomeen on kyllä uimassa paraikaa suuria bensinilasteja, mutta sodan puhjettua ne ovat menneet vieraisiin satamiin turvaan, kunnes nähdään, mitenkä asema selviää. Bensiniä saattaa tulla ankara kysyntä, sillä kuten erään äskeisen sodan aikana todettiin, vastaa pisara bensiniä sodassa yhtä pisaraa verta.

Kivihiiiltä on rautatiehallituksella 70.000 tonnia, vuositarpeen ollessa 162.000 tonnia. Teollisuuden varastojen inventointi on paraikaa käynnissä, mutta arvellaan puunjalostusteollisuuslaitosten varastojen kestävän $3\frac{1}{2}$ kk:sta 8 kk:een asti. Tuontiliikkeillä ja laivanvarustajille ei ole hiiliä juuri lainkaan. Koksista on puutetta suurissa kaupungeissa. Helsingin kaupungin kaasulaitoksella on sitä 2 kk:ksi.

Kivihiiilen mahdollinen vajuus voidaan maassamme suureksi osaksi täyttää halkojen käytöllä, joita meillä saa riittävästi. Rautatiet suunnittelevatkin siirtymistä puun käyttöön. Jos sitäpaitsi ryhdymme siirtämään autokantamme osaksi puuhiiliä käyttäväksi, vähenee myöskin bensiinin tarve huomattavasti.

Tämmöinen on tilanne tärkeimpiin tarvikkeisiin nähden. Mitään peittämättä olen edellä selostanut todellisen varastotilanteen, keska on tärkeätä, että yleisö on siitä mahdollisimman hyvin selvillä.

On selvää, että kun maailma joutuu sentapaiseen tilanteeseen, missä se nyt on, vaaditaan valtiovallan toimenpiteitä monessa suhteessa. Voidaan kysyä, mitä on Suomessa tässä mielessä tehty.

Jos olisi voitu edellyttää sotatilan puhkeavan näin aikaisin, olisi tietenkin ollut varovaisinta hankkia maahan entistä runsaammin ulkoa tuotavia tavaroita. Näin ovatkin eräät maat menetelleet. Meillä ei aina-

kaan valtiovallan toimesta ole tässä suhteessa toimenpiteisiin ryhdytty, kun huomio on pääasiassa kiinnitetty varustusten lisäämiseen. Voidaanko tätä laiminlyöntiä enää korjata suuremmilla valtion ostoilla, riippuu olojen vastaisesta kehityksestä.

Eräissä maissa on jo ennätetty ryhtyä myöskin monelaisiin säännöstelytoimenpiteisiin. Meillä on toistaiseksi määrätietoisesti oltu rauhallisia eikä ole tahdottu saattaa yleisöä semmoisten käytäntöönottamisella levottomaksi. Ostava yleisökin pysyi täysin rauhallisena kunnes sota varsinaisesti puhkesi. Sen jälkeen on ollut pakko soveltaa säännöstelytoimenpiteitä eräillä aloilla ja täytynee niitä edelleen jätkaa sitä mukaa kun vaikeuksia alkaa esiintyä.

Ensimmäisenä toimenpiteenä on mainittava se vapaaehtoinen toiselta puolen puolustusministeriön, joka on näitä asioita tähän saakka hoitanut, ja toiselta puolen maan tukkukauppiaiden välinen sopimus, jonka kautta koetetaan rajoittaa eräiden enimmäin kysyttyjen tavarain menekkiä. Tässä sopimuksessa määritellään kahvi, sokeri ja suola siten säännöstellyiksi, että tukkukauppiaat myyvät niitä asiakkailleen vain sen verran kuin näiden aikaisemmat ostot edellyttävät. Tämmöisen sitoumuksen ovat tukkukauppiaat yleensä antaneet. Edelleen on vähittäiskauppiaiden myöskin annettava tällainen sitoumus tukkukaupoille. Tähän sopimukseen sisältyy myös tärkeä määräys siitä, että hinnankorotukset olisi estettävä ennenkuin uusien kalliimmalla hinnalla tapahtuvien ostojen kautta ollaan ehkä siihen pakotettuja. Onhan havaittu, että suuren kysynnän aikana monet liikkeet mielellään väärinkäyttävät asemaansa kohottakseen hintoja.

Kun oli pelättävissä, että elintarpeita sekä ~~tax~~ raaka-aineita ja muita välttämättömiä tarvikkeita

voitaisiin ryhtyä viemään maasta, antoi hallitus joku päivä sitten vientikiellon lähes 800:aan tullitariffin nimikkeessä mainittuun tavaralaatuun nähden. Vientikieltoa valvomaan ja mahdollisia vientilupia antamaan on asetettu erikoinen lisenssitoimikunta, joka jo on ryhtynyt tehtäväänsä. On sangen luultavaa, että tätä ensimmäistä kieltolistaa tulee seuraamaan toisia.

On kuitenkin selvää, etteivät tällaiset erilliset toimenpiteet paljokaan voi auttaa, jos asema pahenee. Senvuoksi on pidetty tärkeänä, että luodaan erikoinen organisatio hoitamaan niinhyvin väestön tarpeiden tyydyttämistä kuin työolojen järjestämistä sodan aikana. Tähän pyrkii hallituksen esitys kansanhuoltoministeriön perustamisesta, joka huomenna tulee annettavaksi eduskunnalle. Kun tätä varten tarpeellinen lainmuutos kuitenkin tulee viemään jonkin verran aikaa, on asia väliaikaisesti järjestetty luomalla väliaikainen toimikunta tätä tehtävää varten. Se on jo voinut ryhtyä työhönsä ja on laatinut itselleen toimintasuunnitelman.

Sikäli kuin muita toimenpiteitä kaivataan, tullaan niihin nopeasti ryhtymään.

Olen edellä koettanut kuvata elintarpeiden ja muiden välttämättömien tavarain nykyistä varastotilannetta niin hyvin kuin se ilman perusteellisempia tutkimuksia on mahdollista. Tämä selostus osoittanee, että meillä ei ole syytä levottomuuteen. Kaikkein välttämättömiä tarvikkeita on meillä varastossa pitkäksi aikaa ja kun ensimmäiset häiriöt menevät ohitse tulee Suomessa olemaan mahdollisuuksia hankkia itselleen muista maista niitä tavaroita, joita sillä itseltään puuttuu. On nimittäin huomattava, että tässä suhteessa on suuri ero nykyisen tilanteen ja maailmansodan aikaisen tilanteen välillä. Maailmansodan aikana kuului Suomi sootaa käyvän vallan yhteyteen. Nyt me sensijaan esiinny-

me puolueettomana maana, jolle kauppateiden täytyy olla avoinna. Meidän ei senvuoksi tällä kertaa tarvitse "organisoida nälkää" kuten vv. 1917-18. Meidän vaa-
tivimpana tehtävänä on nyt huolehtia siitä, että varastoista riittää jaettavaksi kaikille tasan.

Ne, jotka nyt ostelevat itselleen tavaroita varastoon, toimivat itsekkäästi ja yleistä hyvää vastaan. He saavat aikaan ainoastaan sen, että muutkin tulevat levottomiksi ja että liikkeiden varastot tilapäisesti eivät voi tyydyttää kysyntää. Tämmöiseen ostokiihkoon voivat tehdä itsensä syypäiksi vain varakkaamat perheet ja tämä aiheuttaa vähävaraisissa suurta tyytymättömyyttä. Mitä enemmän tämmöistä varastoon ostoa tapahtuu, sitä nopeammin joudumme säännöstelyyn kaikilla aloilla, ja silloin on jokaisen kuitenkin ilmoitettava varastonsa, joten heille näiden hankkimisesta ei ole koituva mitään hyötyä.
